

в. „Нова Струя“

Излиза всѣка

Сѣбота.

Годишенъ абонаментъ 4 л.

полугодишенъ 2 лева,

Единъ брой 10 ст.

НОВА СТРУЯ

ВѢСТНИКЪ ЗА ПОЛИТИКА И ПРОСВѢЩЕНИЕ

Всичко, що се отнася до вѣстника, се изпраща на адресъ: Редакция на в. „Нова Струя“ въ гр. Плѣвентъ.

За обявление на плаца по 1 л. а първата 5 стот. авски пъти. Оно спо- разушние.

ОБРАЗОВАТЕЛНА ЦЕНТРА
Г. ДИМИТРОВ
БИБЛИОТЕКА

Отъ редакцията.

Въ миналия брой на вѣстника сж се вмѣнахли многобройни печатни грѣшки, отъ които нѣкои затѣмняватъ, а други съвѣстмъ прѣна-чаватъ смисъла на напечатаното. Като про-симъ извинение отъ читателитѣ за тая нере-довностъ, ний имъ обявяваме, че сме взели строги мѣрки да не се повтаря горния случай въ слѣдующитѣ броеве.

Умоляваме нашитѣ приятели да ни изпращатъ свѣдѣния и факти отъ училищния и общественя животъ на своитѣ мѣста. Обективно изложенитѣ факти ще намиратъ винаги мѣсто въ в. „Нова Струя“.

Умоляваме редакциитѣ да ни изпращатъ своитѣ издания въ замѣна.

Народния отговоръ на тронното слово.

И тъй, слѣдъ толкова теглила и борби и слѣдъ като смаза три режима на тиранията, народа имаше право да се надѣва, че българският парламентъ не е вече забавителенъ театъръ, а се прѣвръща въ най-чистата и най-свободната трибуна за защита на общественото благо. Слѣдъ като народа тъпкаха три правителства наредъ, слѣдъ като го клаха и трепяха по подобие на завоювана страна и слѣдъ като го ограбиха най-цинично въ името на царя и отечеството, народа имаше право да очаква, че държавната властъ въ лицето на днешното народно събрание не ще оповѣсти само спасителнитѣ думи: азъ отварямъ ново поле за борба, азъ прѣдвѣствамъ новъ животъ, но ще даде чувствителни доказателства за това. Уви, трѣбаше да влѣзете само единъ пътъ въ галериитѣ на народното събрание прѣзъ послѣднитѣ десетъ дена, за да осѣтите всичкия ужасъ на българската дѣйствителностъ и да разберете всичкия фалшъ на нейното официално проявление.

Вий наблюдавате засѣдателната зала на Народното Събрание, погледна отъ разнородни облѣкла, дегизировки и възрасти. Минаватъ най-обикновенитѣ въпроси съ досада и съ трѣптящо ожидание слѣдите тържествения моментъ, когато прѣдставителитѣ народни ще всѣпнатъ въ изпълнение на най-високата си мисия — да изкажатъ народнитѣ болки и тѣглила и да наложатъ народната воля. Критикува се отговора на тронното слово и се изказватъ мнѣния за реформи. Ето, на трибуната излиза единъ депутатъ, прочутъ на времето си по злобно прѣслѣждане на печатното слово и изобщо по злобната си душа и произнася рѣчь за бившитѣ си заслуги, които не се простираха по-далечъ отъ двореца; той говори много, твърди много, тъй както говори всѣка безпокойна съвѣсть, която само въ потокътъ на думитѣ чувствува извѣстно облекчение. Ето ви и другъ депутатъ, откровенъ до циничностъ, съ спокойствието на Макиавели ви чете похвална рѣчь за тиранията и за нейната необходимостъ споредъ момента. Вий чувствувате всичкото отвържение отъ тоя невъзможенъ чловѣкъ, който, слѣдъ като истрѣпа съ партията си толкова скжпи жертви и слѣдъ като онищожи дѣйствието на всички свободни институти и слѣдъ като подготви по такъвъ начинъ почвата за взаимното самоизтрѣбление на общественитѣ дѣатели, днесъ въ Народното Събрание подига тревога за спасение на отечеството отъ погибель. Да, отечеството ще бже спасено, но не чрѣзъ услу-

гитѣ на него и на партията му, а когато, тѣ, въ ясното съзнание за своето пристѣпно управление, изчезнатъ доброволно отъ политическата арена. Ето и трети депутатъ, дълго време прѣслѣдванъ, касиранъ и слѣдов. съ достатѣчни нравствени качества за своята роля. Но вий и отъ него се разочаровате. Неговата рѣчь иде да опровергае самохвалствата на бившитѣ обирачи, обаче тя е бѣдна отъ другъ родъ съдържание: тя не изнася прѣдъ вниманието на Народното Събрание страданията на широка маса, тя прѣпоръчва досегашната «стабилностъ» съ нейнитѣ опори — мечтъ и кръста. И тъй по нататѣкъ се изрежда цѣла върволица отъ словоохотливци, безсѣдържателни и пусти, лишени отъ воля и доблестъ, лишени отъ куражъ да кажатъ туй, което кипи въ душитѣ на три милиона роби.

Кждѣ останаха клетвитѣ и обѣданията, кога забравихте сълятѣ на бѣдния орачъ и тегловната участъ на градския неволникъ?! Не уже ли приятната обстановка и топлото съчувствие на високи особи толкова скоро изпариха вашитѣ симпатии къмъ скжцинскитѣ ви братия? Защо ний въ думитѣ ви не зърнахме «тая велика народна скръбъ, която изпълня цѣлата ни земя» и която души всѣко семейство и всѣки членъ отъ него? Защо не видѣхме въ Народното Събрание да се отразява истинския образъ на многострадална България? Да, ний не чухме отъ васъ това. Ний видѣхме да замѣряте виновнитѣ на всенародната съсипия съ сапунени мѣхурчета, вмѣсто съ бомби, ний присѣдствувахме на вашата слабостъ и на вашето бездѣйствие. Вий не нарисухте даже слѣдъ толкова нескончаемитѣ ви дебати нито сѣнка отъ кървавата борба между робътъ и господаря, нито сѣнка отъ страшната умраза и прѣзрѣние на потиснатия народъ срѣщу обществото отъ доволници и срѣщу тѣхната хидроподобна държава.

И когато четемъ вашия отговоръ на тронното слово, ний се питаеме тоя ли отговоръ дѣйствително би далъ народа на княжеското слово? Какъ би отговорили на князътъ *орачитѣ отъ Долния Дунавъ*, рибаритѣ край Черно Море, троянскитѣ ракаджии, габровскитѣ лопатари и цѣлото това множество трудяща се маса, която е прѣобърната отъ безбройни години въ производителенъ инструментъ съ правото да крѣпи на плѣцитѣ си държавата и лишено отъ правото да се мѣси въ урежданieto ѝ? О, ако вий, които прѣдставлявате нацията въ законодателното тѣло, бихте се вслушали само въ ехото на тоя знаменитъ отговоръ, вий щѣхте да разберете, колко далеченъ е той отъ вашия и колко далечъ е Народно-то Събрание отъ самия народъ. Тия окъсани орачи, овчари, работници, дърводѣлци, желѣзари и пр. пр. щѣха да отговарятъ на тронното слово по слѣдующия начинъ:

«Ваше Царско Височество! Народа отъ всички краища ви казва, че той е оголѣлъ до просещка торба, на много мѣста е задлѣжнѣлъ на лихвари и търговци и надъ цѣла България призрака на близъкъ повсемѣстенъ гладъ се носи като сѣнката на нѣкой смъртоносенъ демонъ. Ний нѣмаме хлѣбъ да нахранимъ дѣцата си, ний мжчно ги обличаме и нѣмаме сила да ги пращаме на учение, защото всѣка година отъ нашитѣ грѣбове държавата смича по 70 милиона. *Ваше Царско Височество!* Народа отъ всички краища ви казва, че неговитѣ синове ги взематъ войници не за да защитаватъ държавата, а да защитаватъ нейнитѣ потисници; че въ казармитѣ ги възпитаватъ не намъ да помагатъ, а ги учатъ да убиватъ и собственитѣ си бащи, кога интереситѣ на силния го изискватъ; че тая армия и тия казарми скж смѣнахли отъ насъ въ 15 го-

дини 300 милиона; че тия казарми и тая армия е намъ излишна, защото ний нѣмаме вече никаква собственостъ за защицаване. *Ваше Царско Височество!* Вашата цивилна листа достига близо два милиона лева; ний не оспорваме, че двореца напълно би похарчилъ тая сума и че слѣдов. никакъвъ излишѣкъ нѣма отъ тѣхъ да остане; но ний подѣржаме, че понеже съ такава грамадна сума може да се подѣржатъ 2000 български сѣмейства т. е. цѣлъ единъ градъ отъ срѣдня голѣмина, то ний мислимъ, че щомъ за отечеството даваме живота си и всичко намъ принадлежаше, Вий сте длѣжни да жертвувате нѣщо отъ нуждитѣ си и да намалите Вашата цивилна листа поне до 500 хиляди лева. *Ваше Царско Височество!* България е пълна съ тирани, голѣми и малки; съ множество хора, които не обичатъ да живѣятъ отъ собственъ трудъ; съ множество лицемѣрни доброжелатели. Народа отъ всички краища Ви казва, че той прѣзира тия доброжелатели и че очаква само нѣкой удобенъ моментъ за да ги направи безвѣдни за чловѣчеството...» И много още би приказвалъ народа, народа който оре и копае, който живѣе въ полето и гората, въ задушливия смрадъ на фабрицитѣ и подъ лѣтната жегата въ канари. Много думи, по-люти и по-страшни щѣше да каже той за да се разбере дълбочината на неговата страстна ненавистъ и болзнената сила на неговитѣ страдания. О, не би приличалъ народния отговоръ на баналнитѣ фрази отъ парламентското краснорѣчие!

С.

Праздницитѣ—суспендирани!

Министра на Народното Просвѣщение е издалъ окръжно № 12680 отъ 13/X т. г. относително отпускиитѣ на учителитѣ. То прѣдставлява интересъ отъ една край до другия. Съдържанието му на кратко е слѣдующето. Учителитѣ по селата сж длѣжни да работятъ както за школското възпитание на дѣцата, тъй сжщо и за умственото подигане на селския народъ; въ ролята си на обществени възпитатели тѣ сж длѣжни добръ да уягчатъ своитѣ връзки съ народа, като прѣкарватъ цѣлото време, опрѣделено тѣмъ за почивка, въ културна дѣятелностъ между селската срѣда. Обстоятелството, че нѣкои учители взематъ отпускъ прѣзъ това драгоцѣно за работа време и отиватъ другаде, доказвало споредъ горното окръжно, че на такива учители липсва всѣко съзнание за великата имъ възпитателна мисия между народа, че тѣ се явяватъ само като случайни «гостени» въ неговата срѣда «колкото това се изисквало отъ тѣхнитѣ лични материални интереси». Като съжалява, за дѣто голѣма частъ отъ учителитѣ не съзнаватъ тая истина, министерството се вижда принудено да забрани отпускитѣ, даже и прѣзъ празничнитѣ дни, освѣнъ въ случаитѣ прѣдвидени въ чл. чл. 17 и 18 отъ инструкцията за основнитѣ училища и чл. 32 отъ правилника за инспекторитѣ.

И тъй, споредъ горното окръжно селскитѣ учители официалнимъ образомъ се прѣвръщатъ отъ сега нататѣкъ въ обществени дѣатели, като се запазва тая привилегия само за тѣхъ, а градскитѣ основни учители, класнитѣ и гимназиалнитѣ се оставятъ на заденъ планъ, понеже това окръжно не ги счита за никакви обществени дѣатели и не имъ вмѣнява въ обязанностъ подобна роля. За изпълнение на тази мисль Министерството суспендира всички празници на селскитѣ учители. За напрѣдъ, съгласно общий духъ на това окръжно и въ силата на принудителнитѣ мѣрки за точното му изпълнение (чл. 83 отъ закона), селскитѣ учители се приковаватъ прѣзъ течение на цѣлата учебна година къмъ мѣстото, гдѣто учителствуватъ освѣнъ въ случаитѣ, когато нещастие сполети или тѣхъ или тѣхнитѣ семейства. За напрѣдъ селския учителъ не може празниченъ день да доде въ града, а сжщо тъй не смѣе и другаритѣ си отъ близкитѣ села да навѣсти: тѣжка присѣда, прѣдварително изрѣчена надъ злополучната му участъ, виса надъ него всѣки пътъ, когато би се усмѣлилъ да дойде въ конфликтъ съ горното министерско разпореждане. Ако му е необходимо да си достави книги за четене, или да размѣни мисли и чувства съ другари и приятели, или да си допуне едно невино развле-

чение между домашни и сграждани, той е длъжен прѣдъ угроза на чл. 83 да стои всѣкога прикованъ къмъ мѣстната територия на своето селце и да доказва съ туй, че не е «случаенъ гостенинъ» и «прѣходящъ», а ратникъ за народно добро и «достоенъ» учителъ.

Но не е само това. Въ силата на сѣщото окръжно, учителя не може да посѣщава вече заседанията на учителскитѣ дружества; слѣдователно, той е длъженъ да се откаже окончателно отъ самовъзпитанието си, отъ грижата за своитѣ материални и духовни интереси, отъ солидарната самозащита на неговитѣ другари по убѣждение. По силата на сѣщото окръжно той не трѣбва и не може да наблюдава непосредствено общественитѣ сѣбития въ сѣсѣдния градъ, успѣхитѣ или несполукитѣ на своитѣ партийни другари и цѣлия нравственъ подемъ или упадѣкъ на околната срѣда. Селския учителъ трѣбва да се свие въ своята тѣсна чурупчица, и тамъ да дивѣе и си грубѣе въ глупавия блѣтъ, че не е случаенъ гостенинъ, а постояненъ културенъ дѣятелъ; той трѣбва да се сврѣ въ своето пѣздо, като се откаже отъ всѣка връзка съ околния миръ, да забрани че е интеллигентенъ челоуѣкъ и мисляще същество, да се откаже отъ правото да бѣде челоуѣкъ. Туй, което е позволено на най-злѣ плащания наемнѣ работникъ, на учителитѣ вече се забранява.

Не се ли сѣчатъ вий, които издавате подобни заповѣди, че съ това тѣкмо шест хиляди интеллигентни младежи турятъ въ положението на заточеници, отдѣлени отъ приятели, отъ другари, отъ роднини, отъ свободата да мислятъ и живѣятъ? Е добръ, кажете, вий, които искате да бѣде селския учителъ общественъ дѣецъ, кога човѣшката личностъ може да влияе надъ околната срѣда: тогава ли, когато вий ъ налагате единъ заточенически режимъ, или когато никакво ограничение надъ нея не тѣжи? Нима *чрѣзъ заточенически животъ* на хиляди умствени работници вий ще направите отъ тѣхъ хора, които горѣщо да обичатъ своята професия и културната си мисия? Питаме г-нъ Каравелова, бѣше ли той годенъ за народна работа, когато злата урисуя го направи обитателъ на Черната Джамия и ще бждатъ ли, слѣдовъ, обществені дѣятелі днешнитѣ му подведомствени, когато една немислена негова заповѣдъ имъ завързва ржцѣтъ и стѣга мисълта?

И тѣй министерството не може да постигне резултати съ суспендиране на празниците; наопѣки то става причина, цото тая година въ много мѣста да не се даде нито едно прѣдставление, много градове да останатъ безъ надѣждната помощъ на нѣкои добри сили и много учителски дружества да съществуватъ само на име. *Съ горнята мѣрка министерството убива обществената работа на учителя въ селата и въ по-малкитѣ градове въ името на една обществена дѣятелностъ.*

Причината на този ударъ ний искаме да видимъ за сега само въ едно единично заблуждение на Министръ—Прѣседателя, безъ да искаваме догадки за нѣкои скрити, по дълбоки и при това съзнателни мотиви. Ний искаме да видимъ тия мотиви въ кривото схващаніе отъ страна на министра условията, които създаватъ обществені дѣятелі. Да се обяснимъ. Отличителна чѣрта на обществені дѣятелі е абсолютната свобода на неговата мисль и на неговата инициатива; отнемете му тия качества и той прѣстава да бѣде такъвъ. Въ страни и прѣзъ врѣмена, когато върху народитѣ тѣжи задущителния режимъ на тиранията, ний ще срѣцнемъ най-малко обществені дѣятелі. Когато известни лица бждатъ заставени да изпълняватъ културна роля *по заказъ*, тѣ прѣставатъ да бждатъ обществені дѣятелі, защото въ тая моментъ тѣмъ липсва свободното съзнание и свободната инициатива и вмѣсто да повлияятъ тѣ върху околната срѣда, *послѣдната се влияе съ всички свои недостатѣци въ умствения и нравствения животъ на личността.* Слѣдовъ, всички опити да се накаратъ силомъ известна категория служащи да бждатъ агенти на една културна идея, ще останатъ ялови и тия опити ще докажатъ само едно нѣщо, именно че тѣхнитѣ автори сж изгубили нишката на здравето размишление. Именно по този фалшивъ пѣтъ — чрезъ отрицание свободната инициатива и свободното мисление на учителя—Г-нъ Каравеловъ е искалъ да сдобне селата съ ржководители и наставници. Разбира се, ний не можемъ да не съжالياваме, че само въ официалнитѣ книжа на българската държава могатъ да фигуриратъ подобни, никждѣ не познати изобрѣтения.

Отъ провъзгласяване горната мѣрка за първостепенно условие на една полезна обществена работа слѣдва, че тия учители, които сж застоявали най-дълго врѣме на едно мѣсто, сж и най-добри дѣятелі. По този пунктъ днешния министръ на Просвѣщение то изглежда най-злѣ информиратъ. Ще си позволимъ, безъ желаніе да обиждаме нѣкого, твърдението, че подобни учители (съ тѣрдѣ рѣдки изключения) не сж били до сега никакви народни дѣятелі, че тѣ даже сж най-безучастни, най-безжизнени. Тия учители, ако по нѣкой пѣтъ се залавятъ за работа, правятъ това не толкова отъ свой побуждения, колкото подъ влиянието на «гоститѣ» и «прѣходящитѣ» и то пакъ работата имъ е безъ значение. Такива учители прѣтѣжаватъ сума несимпатични чѣрти: тѣ най-лесно прѣкланятъ глава, най-искусно печелятъ благоволение и за туй тѣ по-дълго врѣме отъ всѣки другитѣ стоятъ на едно мѣсто прѣзъ цѣль редъ години безъ да да бждатъ нѣкакви дѣятелі. «Прѣходящитѣ» сж именно тия «пълни съ енергия и младостъ» елементи, които прѣнасятъ въ жертва на обществото най-драгоценнитѣ години отъ живота си. Тия истински народни дѣла ги хвърлятъ всѣка година отъ село на село и отъ едина край на България до другия;

за тѣхъ нѣма ни милостъ, ни пощада, защото тѣ твърдо вѣрватъ по пѣтя на най-възвишени идеали, защото прѣтѣжаватъ свободна инициатива и свободенъ полетъ на мисльта, *защото сж обществени дѣлци.* Тия културни дѣлци сж, наистина, «прѣходящи» и «гостенини», но не защото до сега е нѣмало категоричната заповѣдъ на г-на Каравелова — да не мриватъ отъ селата си, а защото въ България не царува правото да бждемъ обществені дѣлци, да имаме и искаваме *наши* убѣждения, да живѣемъ както ни прѣдписва разума и съвѣстятъ, *защото властятъ насилствено скрѣва ержакитѣ между насъ и обществото.* И вмѣсто да издава г-нъ Каравеловъ заповѣди за задържаніето на тия хора *прѣзъ празнични дни*, нека се замисли да ги задържи *за дълги години* на едно мѣсто, като се даде по нѣмъ веднѣжъ примѣръ отъ прилаганіе на плѣнителния принципъ на българската конституция—политическа толерантностъ къмъ всички граждани безъ разлика на професия и чинъ. И ний вѣрваме, че тогава не ще се чувствува никаква нужда отъ насилствено създаване обществені дѣлци, защото цѣло едно младо поколение, прѣслѣдвано и унижавано до сега, ще блѣсне въ всичката сила на своята идейна красота за да докаже своята безпрѣдѣлна любовъ къмъ България и къмъ народа, който я населява.

A.—S.

Нашата обществена мисль.

Ако се вгледате по-добрь въ нашия общественъ животъ, разтѣрсите неговитѣ скѣсани дрѣхи и попитате: въ цо се състои нашата обществена мисль, т. е. стремлението за единъ по-добрь общъ животъ, кои сж нейнитѣ съставни части, въ каква осѣзателна форма се явява, какви борби и страсти крие въ себе си и най-подирѣ кой общественъ слой ъ дава своя колоритъ; то българския гражданинъ ще се удиви, махне съ ржка и ще каже: колко пари всичко това струва? Но попитайте го къмъ коя партия принадлежи, той съ готовностъ ще ви отговори: ако е чиновникъ *отъ нашитѣ*, ако е запаятчия или земледѣлецъ, ще се поизчерви и посвие малко раменъ, но ако е адвокатъ, прошеносицеъ или кандидатъ за чиновникъ, той ще ви заяви громко своята партия и съ една поразителна бързина ще ви опише народнитѣ страдания. И уви, неговитѣ сълзи не отиватъ по далечъ отъ неговитѣ очи, защото той чувствува много добрь, че ако сълзитѣ му се слѣятъ съ тѣзи на народа, то тѣ ще бждатъ вода, а народнитѣ напоени съ кръвъ и жлъчка!

Но влезнете по-навѣтрѣ въ нашия обществено-политически животъ, вие ще видите поразяюще явление—достойно за отбѣлзване; краенъ развитъ животински индивидуализамъ, пронаренъ съ ориенталска хитростъ. Като че нищо нѣма, което да свързва отдѣлнитѣ лица нищо общо, което да съединява, както отдѣлнитѣ граждани, тѣй и общественитѣ дѣятелі и служители съ пѣритѣ. Всѣкой за себе си, всѣкой се стрѣми чрѣзъ обществото да удовлетвори своя личенъ интересъ, безъ нѣщо да направи, безъ да жертвува даже единъ косъмъ за това общество; и когато това обществено-народъ захване да роптае и чувствува приближающия чась, въ който ще се дави въ собствената си кръвъ, то всичкитѣ тѣзи лицемѣрни доброжелатели се раздвигватъ и по-единъ или другъ начинъ залгватъ или брутално задущватъ това негодувание и роптание. Всичко у насъ на общественото поприще се е движило отъ личния егоистически интересъ; да, имало е и честни обществені дѣлци, но тѣ тъмнѣятъ прѣдъ общото грабителство. Личния интересъ е билъ двигателя и хранителя на всички наши властующи партии, никакви принципи, никакви по-възвишени идеи не е можало да ги вълнува.

Ако се прѣхвърлимъ прѣдъ нашето освобождение ще видимъ, че обществената мисль, колкото и слаба да е била, все пакъ е съществувала, защото всѣки е чувствувалъ нейната морална сила, защото тя е имала за прѣдметъ духовното пробуждение и политическото освобождение на народа, всѣки единъ работникъ е билъ прѣдаденъ на тѣзи идеи, личния интересъ не е ималъ просторъ на дѣйствието и ако нѣкъдѣ се е проявявалъ такъвъ, то той скоро се е парализирвалъ отъ общото движение и личнитѣ жертви.

Най-добрия и безкористния носителъ на тогавашната наша обществена мисль е билъ, безъ съмнѣние, народния учителъ и тази шепна интеллигентни, които не можемъ отдѣли отъ учителя. Примѣритѣ за борба, които ни даватъ тѣ, каратъ съврѣменото потомство да

се черви отъ своята подлостъ, роболѣпство и бездѣйствието прѣдъ народното нещастие и не-вѣжество.

Но, съ нашето освобождение тѣзи зачатѣки на нашата обществена мисль се изгубиха заедно съ всѣка частна инициатива; новото положение даде свободенъ просторъ на личния интересъ и борбата за него стана култъ въ обществения ни животъ. Народа вече не бѣше прѣдметъ за пробужданіе и просвѣта, а такъвъ за лѣжение и по-лесно доение: *сж създаването на свободна България народа стана фикция, а държавата, върховното управление, реално нѣщо въ нашата обществена мисль.* Тя стана инструментъ, чрѣзъ който, по-единъ организиранъ начинъ, се изтощаваше економически народа и убиваше всѣка благородна инициатива въ лицето на по-събуденитѣ учители и интеллигентни: никой вече нѣмаше право да служи народу, трѣбваше да служи на държавата, върховната властъ, а съ служение на върховната властъ, знае се, кому се служи.

Всѣка една частна инициатива за пробужданіе народната маса се е парализирала отъ държавната властъ, всѣко едно зараждане въ нашата обществена мисль за подобръние участъта на народа се е задущвала отъ сѣщата властъ. По-такъвъ начинъ обществената ни мисль, постоянно потжиквана, убивана и задущвана, е останала пуста и празна.

И сега, когато реалнитѣ сили на нашето общество по-нараснаха и захванаха да подаватъ своитѣ глави; когато старото, безпринципното и грубото хищничество се разлага и губи; когато живота налага своята необходимостъ: длъжностъ е на всѣки съзнателенъ гражданинъ, интеллигентенъ и общественъ дѣятелъ, длъженъ е и нашия народенъ учителъ, (като схванатъ добрь реалнитѣ сили, които участвуватъ въ нашия общественъ животъ и общественитѣ интереси, които създаватъ политическитѣ борби), да всѣватъ съзнание въ народа за неговото право на свободенъ животъ и свободно дѣйствието.

Юр. Юрдановъ.

Що е социаленъ въпросъ и има ли такъвъ у насъ.

II. Съществувалъ ли е социаленъ въпросъ въ старитѣ источни народи?

Да прѣгледаме на бърза ржка старата история. Тя обикновено започва издирванията си отъ народитѣ, които най-напрѣдъ сж се появили въ земитѣ на Юго-Западна Азия, и единъ кѣтъ отъ Сѣверо-Източна Африка и които често наричатъ източни народи. Живота на тия народи обикновено характеризиратъ съ безподобно хищничество, жестокъ деспотизмъ, груби нрави и безпрѣдѣленъ страхъ отъ природата. Въ общественія строй на старитѣ хора чувството гладъ и чувството страхъ отъ природата, сж били дълго врѣме господствующи фактори въ живота имъ. На борбата да се избѣгне гладъ, да се дължи материалната култура и на борбата да се избѣгне страхъ се дължи развитието на духовната култура на източнитѣ народи. Тия два социални елемента, които сж господствували въ обществата на старитѣ народи, сж съставлявали условие за развиваніе на класови групи, съ класови интереси и сж опрѣдѣляли социално-политическото състояние на помѣнатитѣ народи. Ний виждаме въ историята непрѣкъсната редица отъ политико-воени сѣбития, които сж припѣтсвували да се развитъ варварщината и варварския елементъ въ обществото. Старитѣ хора сж се безпоощадно трепали въ врѣме на война. А тѣжко и горко на тѣзи, които сж изпадали роби. Понятието за личността почти не е било развито и за това личността въ старитѣ врѣмена малко се е цѣняла. Въ политическото устройство на старитѣ източни държави, господствующе мѣсто е заемалъ деспотизмътъ, който се е проявилъ, както въ правитѣ на по-силнитѣ, така и въ всички държавни и обществени институции. Господствующитѣ касти сж се отличавали съ голѣмнитѣ си деспотизмъ и хищничество, а работния народъ — съ неизчерпаема робска търпимостъ и подчинение. Условията, при които сж живѣли старитѣ източни народи, както сж спомагали на хищническия и деспотическия елементи да заематъ видно мѣсто въ цивилизацията на тия народи, сжщо така сж спомагали да се развиватъ дълбоко въ душата на подчиненитѣ народи страшни негодувания и силни пориви къмъ револтъ, ужастни изтѣрбления, придружени съ още по-ужастни кръвоуления. Въ общественія строй на старитѣ народи, като сждимъ отъ степента на тѣхната култура, не може тѣй лесно да се заблѣжи, до колко социалното неравенство е можело да бѣде причина да се подигне на въпросъ *дошето социално положение на една каста.* Може лесно да се заблѣжи, че подъ скипѣтътъ на деспотизма, тѣй ярко проявенъ отъ царската, жречешката и богаташката класи, какъ народитѣ сж се нахвърляли въ ед-

на война единъ срѣщу други, какви плѣнения сж ставали, какви измѣнания на роитѣ сж ставали. При все това историята ни посочва и примѣри отъ народни негодувания и бунтове вследствие на социалното неравенство.

Въ Египетъ, прѣзъ периода на Старото Царство, около 4000 години прѣди Христа, египетиянѣ живѣли въ родово общество, имали сж теократическо управление, на чело на което стояли жрѣцитѣ. Народа се дѣлилъ: на жрѣци, войници и роби. Воената каста не била благодарна отъ кастата на жрѣцитѣ (духовенството), не искали управлението да бѣде въ ръцѣтѣ на духовенството и тази класова вражда се завършила съ възтанието на войницитѣ, които отнели управлението отъ жрѣцитѣ и основали *свѣтска държава*. Прѣзъ това врѣме е основанъ и Мемфисъ. Социалния характеръ на тази кастова борба се изразява въ *умразата*, която е била завзела широко мѣсто въ социалното положение на тѣзи двѣ касты и въ съблазнителнитѣ смѣтки за материални блага, които ще спечели побѣдителя съ заемане на властѣта — господството въ държавата.

Прѣзъ периода на срѣдното царство въ Египетъ, около 2000 год. прѣди Христа, сж се развили производителнитѣ способности на египетскитѣ населения много повече отъ колкото въ старото. Развити били занаятитѣ, земледѣлие, винодѣлие, скотовѣдство, дърводѣлие, каменодѣлие, гърнчарство. Явили сж се стѣкларство, хлѣбарство, бръснарство, и цѣли работилници за мобили, предене на вълна, които занаяти сж изработвали произведения, що сж изнасяли и въ съседнитѣ страни дори. По социалното си положение народа се е дѣлилъ пакъ на касты, между които видно мѣсто заемали и промишленитѣ-господари, що имали свои роби-работници. Най-добро е било положението на жрѣцитѣ, военитѣ и богатитѣ, които заедно съ царската властъ диктували на народа. Най-лоше било положението на работницитѣ — роби, на селянитѣ — земледѣлци и скотовѣдци, по между което стояло и това на дребитѣ занаятчи. Господаритѣ — стопани заемаха тогава дори аристократическо положение и колкото повече се чувствуваша господари, толкова биваха по-жестокост къмъ народа. Но колкото по-голяма е била жестокостѣта на силнитѣ и богатитѣ, толкова по-голямо е било *раболовнѣето и подчинѣността* на народа. *Никоя онеправдана социална група не е била способна да протестира противъ, кое да е съществуващо социално зло.* Тѣжко и горко на тѣзи, които биха протестирали.

Прѣзъ периода на Новото Египетско Царство, се прослави развитието на изкуството и тѣхнически напредѣкъ. Но социалното положение на народа не се измѣни, а още повече се изостриятъ социалнитѣ противорѣчия. Всички по-нови усѣвършенствувания въ областѣта на изкуството изобицо и тѣхниката, съставляваха блага, отъ които само привилегированитѣ касты и аристократитѣ-богаташи се наслаждаваха. Бѣдността и страданията на народа едва можеха да бждатъ въпросъ, защото споредъ господствующитѣ понятия, роба и бѣдня за туй били родени и за туй пмено живѣятъ. Никой не можеше да се застъпи за бѣдния селянинъ или робъ занаятчи. Развитието на Египетската култура се дължи най-много на изобилѣта отъ работна човѣшка сила, човѣчески трудъ, който е вложенъ въ постройкитѣ на градеки палати, на храмове и жречески олтари, въ разни арки, обелиски, статуи и свинксове. Полвинъ милионъ работници сж харчили безпощадни сили и животъ въ продължение на 1/4 вѣкъ за сърежданѣето на тия дивни гиганти, които и до сега мъгчливо свидѣтелствуватъ за величинѣто и могъществото на труда на работния народъ въ стария свѣтъ, и които се наричатъ Египетски пирамиди.

Прѣзъ периода на Симиитическото царство, всички симитически плѣмена сж проживѣли една културно-социална стадия, прѣзъ която социалното положение на народа съ много малко нѣщо се е различавало отъ това на Египетскитѣ народи. Вавилонъ, столицата на Халдейското царство, се е издигналъ до такава степенъ, че е съсрѣдоточавалъ въ себе си развитието на Симиитическата цивилизация прѣдъ стария свѣтъ въ Азия. Вавилонъ е ималъ всемирно значение. И тамъ виждаме трудиция народъ, който създава богатствата, да носи тѣжестѣта на социалното неравенство и да търпи гнета на разни жреци, богаташи, царе и военначалници, които държатъ въ ръцѣтѣ си положението. Трудиция се народъ безпрекословно е търпилъ подчинение и всички политич. и социални злини. Богатствата сж се трупили въ ръцѣтѣ на силнитѣ господари. На бѣдността се е гледало като явление естествено: никой не можалъ да издигне гласъ си за въ полза на страдающия народъ.

Въ периода на Израилското царство, както въ този на Асирійското, историята ни показва, че благоденствието се падало върху царѣтѣ, царекитѣ хора, богатитѣ и духовинството. Народа, който е създавалъ богатата е ималъ, честѣта да носи всички социални тѣжести, да плаща данъци, да извършва чещенъ трудъ, и да търпи рабска подчиненостъ. Въ Царството на Царь Соломона, народа е билъ тѣй съсипанъ едно отъ правенето на прочутия Соломоновъ храмъ, въ който е вложилъ грамаденъ народенъ трудъ, и друго отъ тѣжкитѣ налози, съ които народа е билъ притрупанъ. При това положение, царскитѣ хора, както и всички военни и богаташи, осѣтили народното въннение. Народа като виждалъ, че Соломоновитѣ дворци блѣщаха въ раскошъ, че трона му бѣше изцѣло изработенъ отъ слонова кость, че сеж доветѣ, както и цитоветѣ на придворнитѣ му пазители, бѣха златни, че самъ той се располага между стѣнина най-хубави жени, и че за всички този блѣскавъ

раскошъ плащаше народа и никой не помисляше за лошето му положение, той (народъ) имаше защо да се вълнува. И въ резултатъ на това народно негодуване израилското царство се разцѣпи, нѣ безъ да може да се внесатъ нѣкои сериозни подобрѣния на социалното положение на Израилския народъ.

Въ най-цвѣтуция периодъ на финикианската държава се забѣлзва едно характерно социално състояние. Политическата властъ се намираще почти въ ръцѣтѣ на паричната аристокрация — на богатитѣ. Царската властъ бѣше ограничена отъ едно събрание, състояща се отъ хора, принадлежащи на духовното (жреческото) и на богаташкото (арестократическото) съсловия. Багаташитѣ и жрѣцитѣ много угнетяваха и експлоатираха работния народъ, а най-много патиха селянитѣ. Градскитѣ работни сили, слѣдъ дълго тѣгло, се организираха въ еснафи и като еснафско съсловие не закъсне да съзнае угнетителното си положение подъ властѣта на богатитѣ. Прѣзъ този периодъ се е проявило социалното движение на еснафското съсловие да се отърве отъ владѣчеството на богатитѣ. Еснафитѣ взели на страната си робитѣ и наемнитѣ войници и слѣдъ дълга борба сполучили да се отърватъ отъ владѣчеството на богатитѣ, като си извоювали права и положение на граждани на държавата. Ала горкитѣ селски маси, останали вѣчни роби и крѣпостни. Тѣжко и горко на този селянинъ, който показеше знакъ на непокорство или на най-малко незадоволство, начаса биваше затворенъ въ нѣкой затѣтенъ край. Всичката работна земя се намираще раздѣлена мѣжду царя, жрѣцитѣ и богатитѣ. Деспотический характеръ на управлението не даваше никаква възможностъ за едно застъпничество на тия робски маси. По тази причина лошото социално положение на селската маса едва ли е ставало на въпросъ въ обществото.

Въ периода на Индийското царство, най-превигитованата каста въ народа, която заемаше най-завидно социално положение, бѣше този на браминитѣ. Положението на *удритѣ* на судритѣ бѣше, въ противоположностъ на браминската, много тѣжко, защото всѣкой, що годъ по силенъ по положение и властъ, можеше да принуди Судрата да му робува до животъ. Личността на Судрата не се считаше за нищо. Напримѣръ за нѣкоя груба дума, казана на брамина, отрѣзваха му языка, наливаха му въ устата и ушитѣ растопено масло или му втикваха нажежено желѣзо. Още по лоше бѣше положението на кастата на паритѣ. Парията се страшно прѣзираше отъ другитѣ касты и се пазеха отъ него като отъ холера. Социалното положение на жената бѣше робско. При тия рѣзки кастовы различия, лошото социално положение на Судритѣ и паритѣ, както и това на жената изобицо на изтокъ едва ли е можело да стане на въпросъ, като социално зло.

Въ периода на Персийското царство, историята не ни прѣдставя нѣкой новъ типъ социално положение. Въ него ще срѣщнемъ сжщитѣ положения както и въ другитѣ старо източни-народи.

Прѣзъ всички стадии отъ живота на източнитѣ народи, историята ни показва една характерна страна, именно, че стария свѣтъ въ всичко е билъ деспотически, че както материалната, така и духовната му култура е проникната отъ духа на деспотизма и най-груби варваризми. А при условия, кждѣто господствующето зло е деспотическата властъ, кждѣто личността и нейнитѣ интереси нѣматъ никаква цѣна прѣдъ съществуващитѣ социални институции, кждѣто чувствата на симпатии се намиратъ въ неразвито състояние, кждѣто не може да си пробие пъкъ въ народа никаква идея за справедливостъ и кждѣто не може да се прояви никакъвъ признакъ на общ. свѣдѣствъ, при такива условия, казвамъ, социаленъ въпросъ не може да испъкне. Казахме по-напредъ, че не ще бжде достатъчно това, да имаме едно общество съ развивающы се социални противорѣчия, та да изпъкне социаленъ въпросъ; а трѣбва още едно главно условие: да има социални групи, които, като страдатъ отъ тия противорѣчия, да съзнаватъ положението и интереситѣ си т. е. *съзнателни социални групи*, които не могатъ вече да търпатъ тѣжестѣта на социално-економическитѣ противорѣчия. Разледанитѣ тукъ източни народи сж прѣживели едно варварско състояние, прѣзъ което социалното неравенство не е могло да стане никждѣ въпросъ, защото, *могъществото на деспотизма и безпощадната подчинѣностъ не сж благоприятствували за никакво обществено съзнание и за никакви обществени критики.* Може ли това сжщото да се каже и за западнитѣ народи, като се започне отъ Гърция, Римъ, и т. н. за това ще поговоримъ въ слѣдующитѣ броеве.

П. Ненковъ

Изъ умствения животъ на столицата

София, 6 Ноември 1901 г.

Както на всѣкъждѣ, така и у насъ, столицата е пулсътъ на умствения животъ. Младата столица, въ кѣсо врѣме се прѣобрази и доби физиономия на единъ европейски градъ. И не само външния, но и вътрѣшния ѣ духовенъ и умственъ животъ илюстриратъ напълно свършената западно-европейската култура съ всичкитѣ ѣ достоинства и недостатѣци.

Всички обществени, научни и литературни вѣния намиратъ тукъ почва и поддржатели. Всевъзможни кружоци, като почните отъ най-отрицателнитѣ до най-позитивнитѣ, иматъ

своитѣ теоретически и практически апостоли-последователи. Тукъ ще срѣщнете най-своеобразни скептици, мистици, аскети, толстоисти-вегетарианци и толстоисти-теоретици; отъ литературнитѣ течения ще срѣщнете реалисти, романтици, натуралисти и други, съ най-разнообразни мнѣния и гледища, неизключая и българското декаденство, а по общественитѣ въпроси ще срѣщнете всѣкакви, даже ултра-монархисти и ултра-анархисти.

Както виждате, едва ли можемъ да се оплакваме отъ недостатѣкъ на умствена и философска дѣятелностъ. Въ това отношение, всѣки съврѣмененъ нѣмецъ може да ни завиди.

Не, не само мрачнитѣ и загадочни учения, не само съмнѣнието и себеотрицанието господствуватъ надъ столичния свѣтъ, но и сериозната, чистата наука не малко поддржатели, популяризатори и тълкуватели намира тукъ. Има нѣколко научни кружоци, които сериозно могатъ да заинтересуватъ любознателния човѣкъ. Тия кружоци или д-ства, обаче, се състоятъ отъ съвсѣмъ тѣсенъ кръгъ хора, за това и тѣхната дѣятелностъ е ограничена само за членоветѣ. Научнитѣ разисквания не излизатъ извънъ тѣснитѣ стѣни на разисквателната стая, затова и не ставатъ достояние на външния, широкия столиченъ свѣтъ. Може да се каже, че този е общия и най-голямъ недостатѣкъ на всички почти научни и литературни д-ства. — А извънъ тия научни кръгове за смѣтка на строго-научния умственъ животъ, тукъ широко-широко се е развилъ несериозния булеварденъ политически животъ, който похабява и така похабенитѣ вече сили на столичната интелигенция. Освѣтъ този булеварденъ политически животъ, има и друго едно зло, което е обхванало най-голямата частъ отъ висшия и нисшия столиченъ свѣтъ, — това е съзнателното избѣгване отъ всѣкакъвъ наученъ и умственъ трудъ. Това избѣгване отъ научни и умствени занятия и безумното прѣдаване въ вихѣра на най-разнообразни удоволствия, е обхванало дори и «златокрилата» студентска младежъ, която, като не намира другадѣ смисълъ на съврѣмения животъ, намѣри го най-послѣ въ танцовалнитѣ и увеселителни вечеринки. Даже единъ отъ народни прѣдставители, когато говореше по отговора на троната рѣчь, изказа въ камарата твърдѣ песимистични мисли по адресъ на младото поколѣние, въ което липсватъ и сериозност и трудъ и характеръ, качества които трѣбва да бждатъ присѣщи на бждаци обществени и политически дѣятели. Той съ скръбъ вижда, че студентството днесъ не могло да намѣри по-благородни и по-достойни занятия, а се заело съ основаването на танцуващо д-ство, което по-добрѣ би го подготвило за блѣскавитѣ салони на двореца.

Наистина, не сж ли доста прави и доста скръбни тия факти изъ съврѣмениятъ ни умственъ и политически животъ? Но, не е само това.

Учителството, тоя мощенъ културенъ факторъ въ провинцията, което съ право тамъ претендира да е ръководителъ дори на обществената мисълъ — тукъ, въ столицата, се приварява напълно съ своитѣ събратия — чиновницитѣ. Всрѣдъ тоя разнообразенъ «кипежъ» на пустословие и безгрижие; всрѣдъ това царство на безброй груби удоволствия, които примамватъ всѣкого въ своитѣ царѣйни на гледъ обятия, — за учителя не остава друго мѣсто, освѣтъ сжщата тѣзи отровна сфера тя прави отъ него единъ обикновенъ бюрократъ, съ тѣсни домашни идеали, безъ широки полети, а главно — безъ оная жизнена и могъща сила, която има непосредствено своя изворъ въ близкото общение съ широкитѣ народно маси. Ето защо и сдружения учителски животъ тукъ е много по-слабъ и незначителенъ, отъ колкото въ провинцията. Ако тукъ учителя се наемаше съ ония обширни задачи, които сж прѣдметъ за работа и дѣятелностъ на провинциалния учител, справедливо, може би щѣше да стане смѣшенъ въ очитѣ на тукашното аристократическо и пѣстроцѣтно общество. Съ една рѣчь, за широка обществена дѣятелностъ тука нѣма нито добри условия, нито пакъ и такива дѣйци — учители, каквито има въ провинцията, които съ своята безпощадна енергия и постоянство

подчиняват каквото и да е чуждо мнѣние, както и всички припятствия.

Учителството тука е изтикано почти отъ всички обществени прѣдначинания, като му е оставена само специалната, чисто педагогическа работа въ училището. Ако има при все това, нѣколко отдѣлни лица, които сж си пробии пѣтъ въ нѣкой обществени или умствени центрове на столицата,—това се дължи повече на особената любознателност на тия лица и само благодарение на личната имъ воля и способности, тѣ сж могли да се отдѣлятъ отъ общото течение и да се прѣдадатъ на една по-благодарна и по-ползотворна дѣятелност.

Между прочемъ, на схитѣ основания сж изпъкнали на общественото и научно поле и всички останали умствени работници.

Идущия пѣтъ ще разгледаме на кратко дѣятелността на нѣкой отъ общественитѣ и умствени центрове на столицата.

Populus.

Х Р О Н И К А.

— **Обръщаме** вниманието на читателитѣ върху статията «праздникѣ суспендирани», съ единствената цѣль да се сложи този въпросъ близко до всѣкого, който би искалъ да не бжде нападанъ отъ засада. Цѣльта на окръжното е да прѣдупрѣди селскитѣ учители да не напушатъ мѣстата си, безъ отпуски, като сжщеврѣмено имъ указва работата въ обществото. Ний се съмняваме въ неговата искреностъ, а ако ли подъ явната му нелогичностъ се крие мисль за затѣняване на учителското сдружаване, то това ще се благодари на демократическото управление. Ний признаваме, че учителя живѣе за обществото и че той трѣбва да се бори противъ всичкитѣ язви на това общество и че всѣки учител, който занимава обществената си дѣятелностъ, губи нравственото си право да бжде учител. Учители отъ послѣдний сортъ има и въ учителската организация и вънъ отъ нея, но съмняваме се, дали окръж. би визирало въ сжщностъ тѣзи, които не работятъ въ обществото или тѣзи които работятъ. Мирнигѣ и тихитѣ хорица, надали биха отишли въ механата, въ избата, въ нечиститѣ кжщички на семействата, защото това ще имъ разстрои никому не нуждното здраве и ще имъ развали апетита, а тѣзи отъ по — енергичнитѣ, които биха поискали празнични дни да почерпатъ отъ съсѣднитѣ си другари или близкитѣ градове нѣщо за назидание, то на тѣхъ имъ се запрѣтвява и тѣ трѣбва да се свиятъ въ една охлювска чурупка и да съставятъ сами планове за прѣзъ учебната год. безъ за това да иматъ нужнитѣ помагала. Нещастни селски учители!

Научаваме се, че миналата сжбота вечерьта на прѣдставлението, дадено отъ страна на образователното дружество «Съгласие», Военната Музика отказала да свири и напуснала театралний салонъ прѣдъ очитѣ на множеството посѣтители, подъ прѣдлогъ, че не била заплатена прѣдварително, установената такса, при всичко че подобна практика никогато не е сжществувало до сега поне за Др-во «Съгласие». Фелдфебела отъ музиката обяснявалъ, че това той прави по дадена заповѣдь, която само съ рискъ за себе си би могълъ да наруши. Макаръ случката да не е тѣй сериозна, обаче не може това да се каже и за дадената заповѣдь. Общето мнѣние говоря, че никога такава заповѣдь не е била дѣло на полковий командиръ г-нъ Грънчаровъ, който, може би, и да не знае даже сжщността на горнята случка. Има хора съ разглежено честолюбие, които чувствуватъ голѣмо удоволствие, когато капризничатъ. Изглежда, че нѣкои млади хора отъ този типъ ще сж поискали да се подиграятъ съ скромното дѣло на др-во «Съгласие»; иначе нито музикантитѣ щѣха да се отнасятъ съ такова заповѣдано недовѣрие къмъ дружеството, нито пѣкъ дружеството би отказало да прѣдплати, ако това би било неминуемо нужно.

Резултатъ отъ министерското окръжно. Плѣвненский пунктъ заедно съ околнитѣ села държе своята редовна конференция, въ която имаше лекция отъ дидактически характеръ. Найзабѣлжително отъ цѣлата конференция бѣ краятъ ѝ, когато околийский инспекторъ оповѣсти, че конференцията, макаръ и да не бѣ завършила дневний си редъ, не може да продължи засѣданието си, поради строгото министерско окръжно за отпускитѣ.

За основенъ учител въ с. Галиче (Орѣховско) е назначенъ единъ отъ свършившитѣ тая година студенти по философията. Забѣлжително е, че тоя злощастникъ прѣди постъпването си въ Висшето Училище, е получавалъ като градски основенъ учител 1020 л., а сега, слѣдъ четири годишно философствуване изъ аудиториитѣ на г-на Георговъ, ще получава само 960 л. годишно.

Отъ Свищовъ ни съобщаватъ, че за прѣседателъ на учителската конференция било назначено лице, което още въ първото засѣдание сполучило да скара учителитѣ. Негова милость, въ старанията си да се покаже точенъ и редовенъ и да се прѣпорѣча, можеби, за друга по-началническа служба позволявалъ си най-груби обноски и най-заповѣднически маниери къмъ учителитѣ и учителкитѣ: самъ опрѣдѣлялъ мѣстата на членоветѣ въ засѣдателната стая; пишялъ отсѣтствия, като съобщавалъ, че петъ минути закъснение отъ засѣданието се броятъ за цѣло отсѣтствие, прѣкъсвалъ дневния редъ за да прави провѣрки и т. н. Но най-осждителното, върху което неговото началство трѣбва да обърне сериозно внимание, е способа за подписване на протоколитѣ: на прѣдварително приготвена бѣла книга се слагали *надовѣрие* подписитѣ на учителитѣ и учителкитѣ, а послѣ тая книга се пришивала къмъ протоколийн листъ. Това опущение е било причина, щото послѣдния протоколъ на конференцията да избилствува съ невѣрности и мнозина отъ учителитѣ да се възмутятъ и отгѣлятъ подписитѣ си.

Ний прѣпорѣчваме на г-на Търновский Окръженъ Инспекторъ да поизстуди малко горѣщията на това своеобразно прѣсѣдателско усърдие.

Въ града сж извършени нѣколко кражби на редъ. Така: на 30 Октомврий прѣзъ нощта сж обрани дюкянитѣ на Антонъ Янчевъ и на братя Палазови; на 3 Ноемврий прѣзъ нощта—на Пизанти и на 4-й—дюкяна на Гето Деновъ. Тия дюкяни се намиратъ на главната улица. Въ Манюва махала е обранъ дюкяна и пуснато виното на Иванъ Бетовъ; имало е опитъ за кражба въ домътъ на Куна Тодорова отъ II-и кв., гдѣто злосторницитѣ като копали и не могли да пробиятъ стѣната, помжчили се да счупятъ куфара, но били чути и избѣгали. Властьта би трѣбало да обърне сериозно внимание на тия послѣдователни кражби и да вземе нуждитѣ мѣрки.

Въ мѣстното V-кл. Училище миналата учебна година не е прѣподаванъ никакъ френския езикъ въ вторитѣ класове, при всичко че съгласно една министерска заповѣдь отъ 1900 година до окръжнитѣ инспектори този прѣдметъ се въвеждаше въ всички класове, исключая първия. Причината на това невѣроятно опущение е тази, че министерската заповѣдь не е съобщавана миналата година въ Дирекцията на училището и едва прѣди единъ мѣсець е вржчено едно окръжно по това, съ твърдѣ отколѣшна дата.

Не обича ли г-нъ Министра да се интересува съ този случай и намѣри виновника?

Театъръ.

Още миналата сѣдмица бѣхме извѣстили, че ще се играе «Ревизоръ» комедия отъ Гоголя. Пиесата се изигра доста сполучливо, но нашитѣ граждани не веднѣжъ сж се показвали апатични къмъ театара. Особно се забѣлжаваше отсѣтствието на вишата бюрократия, която като че се страхуваше отъ бичътъ на Гоголя. Другъ пѣкъ при дохождането на нѣкой отъ пажушитѣ групи съ дивата имъ шовинистическа драматургия салонътъ биваше буквално припльненъ, а публиката кряскаше вънъ отъ силитѣ си, а подобни пиеси както по «Ревизоръ» не искатъ да гле-

датъ, макаръ цѣльта за даването на тази пиеса е цѣль, отъ която всѣки ще се ползува. Ами отъ гдѣ биха се доставили всички тѣзи списания, вѣстници и книги, ако не отъ подобни прѣдставления и вечеринки? Или трѣбва да се ползуваме, а да не помагаме. Читалището ни се посѣщава отъ много граждани, но едва ли третинката присѣтствува на прѣдставления, вечеринки и др.

Това е твърдѣ жалко за едно общество като Плѣвненското при толкова добръ уредно читалище, което по театралнитѣ си помагала стои по горѣ и отъ Славянската Бесѣда. Ако все така се държимъ хладно, то рискува се отпадкътъ на добръ уреденото ни читалище. Пиесата се изигра доста добръ и особенъ интересъ е обърнато върху живостъта на актиоритѣ. Влизанията, излизанията бѣха много естествено изпълнени, когато другъ пѣкъ е имало колибания. Дигизацията избобо бѣ сполучлива, особено въ главнитѣ дѣйствующи лица. Върху дигизацията се забѣлзва голѣмъ успѣхъ. Това впрочемъ зависи отъ режисьора и на него ще се благодари. Относително играта на актиоритѣ сжщо симпатично може се произнесе човѣкъ, но само да се отбѣгватъ роли, които въ репетиция не се изиграватъ, а се допускатъ на сцената. Това впрочемъ е най-малкото което прочеше, и ако бѣ се избѣгнало, то пиесата при играта на Градоначалника, Ревизора, Осигъ Ана Андрѣвна и др. щѣше да бжде една отъ най-добри изигранитѣ пиеси. Особно симпатично игра Г-нъ Овчаровъ, въ ролята на Градоначалника. Ако г-нъ Овчаровъ би пожелалъ да се явява на нашата сцена, по начесто, той ще ни бжде единъ добъръ актиоръ — любител. Относително ролята може да се каже, че той изпълни неочаквано, което се забѣлжаваше отъ промѣненето на моментитѣ. Когато той се страхуваше прѣдъ ревизора макаръ и твърдѣ много, нѣ доста свойствено въ руситѣ и насъ, и когато се намираше въ момента на своето величие — «генералъ, князь, па и нѣщо по голѣмо», той бѣ неподражаемъ. Хлестаковъ на пръвъ погледъ ни напомнише онѣзи хайти, които харчатъ на бацитѣ си паритѣ въ странство и то само да се учатъ на различни вагабонства. Такъвъ типъ е и Хлестаковъ. Игра се отъ г-нъ Халачевъ, който ще бжде една добра сила въ бждащия нашъ театъръ. Той игра безукоризнено; само когато въртеше пенсията въ ржцетѣ си дълго врѣме отекчаваше публиката. Изобщо прикаленото не е прѣпорѣчително на сцената.

Осигъ — Георги Гановъ се изпълни прѣкрасно и ако нѣмаше тѣзи вялость при играта и това равнодушие, щеше да бжде още по добръ изигран. Сжщо играха г-ца Р. Табакова — Ана Андрѣвна; г-ца В. Маждракова — дъщеря ѝ.

Остана всѣкому силно впечатление отъ сцената когато се прѣдставляваха чиновницитѣ прѣдъ миния ревизоръ. Ний страдаме добритѣ сили и желаемъ да не се занимава у тѣхъ, това което се забѣлзва на сцената.

Ц.

ВЪНШЕНЪ ОТДѢЛЪ

Учителитѣ въ Франция.

Прѣди нѣколко дена е заведенъ процесъ въ гр. Ионъ противъ класния учител Hervé, за гдѣто той въ прѣподаванията си е прокарвалъ своитѣ свободолюбиви идеи.

По случай на това Le Syndicat des membres de l'Enseignement въ Парижъ е взелъ, слѣдующата резолюция:

«Като имаме въ прѣдъ видъ:

«Че всѣки учител е и гражданинъ;

«Че той се ползува, както и всички други граждани, съ правото да мисли, говори и пише свободно, което е установено отъ Декларацията правата на човѣка;

«Че отечеството не е идолъ, но една идея и че тази идея, както всичкитѣ други идеи, е подложена подъ суверентния контролъ на Разума;

«Че единъ възпитателъ не само има правото, но и длъжностъ му е, както въ класъ, тѣй и отъ вънъ, да опрѣдѣли истинския патриотизмъ и да разпръсне всичкитѣ двусмислици, съ които експлоатиратъ най-лошитѣ врагове на отечеството и Републиката;

«Че въпреки тѣжитѣ на реакционата преса, учителя Hervé не е извършилъ нищо прѣстѣпно и че той е, както го показва неговата полемика съ протопопа Emile Olivier, жертва на клеветитѣ на клерикалитѣ и националиститѣ;

«Че осжждането на гражданина Hervé само ще даде ново оружие въ ржцетѣ на хулителитѣ на свѣтското образование (l'enseignement laïque) и пр.: Протестираме противъ нахалното потѣпване свободата на учителя и противъ едно възможно осжждане на Hervé.

Отъ друга пѣкъ страна една група учители отъ парижкитѣ и провинциалнитѣ гимназии и колежи сж образували общество подъ име «Общество Кондорсе», общество републиканско, демократическо и свѣтско за покровителство на свѣтското образование. Ето и първия членъ отъ тѣхния уставъ:

«Обществото Кондорсе има за цѣль да защитява интереситѣ на учителитѣ при гимназитѣ и да покровителствува за тѣхъ, както и за всичкитѣ други учители, правото на свободно мислене, говорение и писане».

Това е въ Франция, а какво мислятъ нашитѣ класни учители?

Отговорникъ: Т. С. Кудмановъ